

David HAJŠ, Pamětní knihy vybraných jihočeských farností ze 17. -20. století ve vzájemné komparaci (Diplomová práce Ústavu archivnictví a pomocných věd historických, Filozofická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích), České Budějovice 2021, 129 s. včetně příloh.

Předkládaná diplomová práce Davida Hajše navazuje na tradici úspěšně obhájených kvalifikačních prací na Ústavu archivnictví a pomocných věd historických, Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, které se věnovaly tématu farních kronik. Ostatně i on sám si v rámci zakončení bakalářského studia zvolil jako svůj badatelský cíl pamětní knihy farního úřadu v Římově a s touto problematikou se zdařile a úspěšně vypořádal.

Jeho diplomová práce se věnuje vybraným kronikám jihočeských farností, které v současnosti spadají do správy vikariátu České Budějovice – venkov. Za hlavní cíl své práce si David Hajs stanovil především popsat a určit rozdílné a shodné rysy ve vývoji, obsahu nebo stylu vedení farních kronik. Využil k tomu vnější a vnitřní kritiku tohoto pramene a opřel se rovněž o komparativní metodu. Zároveň si chtěl autor ověřit, zda poznatky zjištěné o římovských farních kronikách z bakalářské práce patří mezi atypické nebo způsob jejich zpracování lze zařadit mezi takzvané tradiční nebo klasické.

Diplomová práce je členěna logickým způsobem. Kromě úvodu a závěru obsahuje šest kapitol, které nesou následující názvy: Shrnutí dějin sledovaných obcí, Historie římskokatolické církevní správy v jižních Čechách, Vývoj farních kronik v českých zemích, Vnější kritika pamětních knih, Analýza kronikářských záznamů a Komparace pamětních záznamů sledovaných kronik. Nechybí samozřejmě ani seznam literatury, pramenů, seznam zkratk a příloh.

V úvodní části přiblíží David Hajs zvolené badatelské téma i vybraný soubor zkoumaných deseti farních kronik, které pocházely z pěti jednotek církevní správy (Bílá Hůrka, Chrástany, Nákří, Rudolfov, Týn nad Vltavou). Vysvětlí hlavní cíle své práce a popíše využitou literaturu a pramennou základnu.

První i druhá kapitola jsou pojaty čistě kompilativně a využívají především prostudované literatury. Co se týká dějin jednotlivých obcí, ze kterých pocházely příslušné farní kroniky, stálo by možná za úvahu na úvod této kapitoly vytyčit a vysvětlit nějaké hlavní časové mezníky, aby bylo jasné, proč jsou poměrně podrobně popsány rané dějiny daných míst, ale historie například první poloviny dvacátého století schází. U menších osad by strohé informace o nich nejspíš obohatilo například využití dochovaných a digitalizovaných školních kronik, jež jsou například pro obec Chrástany, Nákří, Bílá Hůra dochovány a volně přístupné online. V druhé kapitole věnované českobudějovické diecézi mohl autor využít i poměrně nové tituly mapující její

historii, jež vyšly v roce 2018 a 2021. Jedná se o tituly vydané nakladatelstvím Petr Lang a pojednávající o historii biskupství v letech 1785-1850 a 1850-1907.

Kapitola věnovaná vývoji farních kronik upozorňuje především na vydané nařízení hraběte Karla Chotka z roku 1835. Jelikož při následném rozboru farních kronik sleduje David Hajs, jak se k ní autoři pamětních knih postavili, a zda jej brali na vědomí, lze tuto volbu považovat za logickou. Zajímavostí by bylo pokusit se zjistit, jestli se ve farních knihovnách nacházela kniha Klementa Borového, Úřední sloh církevní z roku 1879, jež se rovněž věnovala řádnému vedení farních kronik. K doplnění poznání o vývoji farních kronik by mohly autorovi posloužit dvě úspěšně obhájené dizertační práce, které jsou volně přístupné online. První z nich sepsala v roce 2020 Věra Slavíková a nese název Farní archivy jako svědectví o roli duchovního správce a jejích proměnách v dlouhém 19. století. Druhá se jmenuje Farní kroniky jako pramen církevních a sociálních dějin na příkladu pamětních knih farností v děkanství velkomeziříčském a jejím autorem je Jaroslav Mrňa.

Čtvrtá kapitola práce se zabývá vnější kritikou pamětních knih. Autor pečlivě popisuje vybrané farní kroniky. Všimá si jejich rozměrů, stavu dochování nebo zavedeného číslování. Poctivě zpracovaný text však zbytečně obsahuje nejasná vyjádření o počtu popsaných stran, autor se uchyluje k výrazům jako: „*jen přibližně popsaných, konkrétně asi*“ a podobně. Navazuje tak pro čtenáře možný pocit, že dotyčné prameny prošel pouze zběžně, což se domnívám i na základě čtení jeho práce, není pravda. Proto nevidím důvod neuvádění přesného počtu popsaných listů.

Pátá kapitola se věnuje analýze kronikářských záznamů. Částečně zavádějícím je volba názvů podkapitol např. Farnost Bílá Hůrka (1804-1836), Farnost Chrášťany (1857-1921) a podobně. Následně by proto čtenář očekával popsanou historii dané farnosti, nikoliv rozbor jednotlivých zápisů a přístupu jednotlivých autorů. Samozřejmě skrze jejich popis informace o historii farnosti probleskují, ale domnívám se, že to nebyl primární účel dané kapitoly. Hlavním obsahem je, jak již bylo naznačeno, charakteristika a rozbor práce autorů farních kronik. Mezi autory patřili především faráři, děkanové a kaplani. Autor si zdatně poradil s paleograficky a jazykově náročnými zápisy a nebál se ani jejich kritického hodnocení a srovnávání s římovskými kronikami ze své bakalářské práce.

Komparaci pamětních záznamů farních kronik věnoval David Hajs poslední, šestou, kapitolu své práce. Rozdělil ji na dvě části, v nichž zkoumal formální podobu a obsahové hledisko. V rámci formální podoby ho zajímalo například písmo a rozsah zápisů, otázky autorství nebo frekvence záznamů. Z pohledu obsahu srovnával obsažená témata, nalezené známky prvků ego-dokumentu a případnou sebereflexi jednotlivých autorů. Nejspíš z důvodu,

aby měl autor větší množství materiálu ke komparaci nebo možná i proto, že některé vybrané kroniky sám označil za nevyhovující, rozhodl se David Hajs do této části využít i znalosti ze zkoumání dalších pamětních knih farností České Budějovice - venkov. Na tento fakt, však neupozornil ani v úvodu práce, ani v úvodu samotné šesté kapitoly. V rámci srovnávání a uvádění příkladů proto autor sice odkazuje na další pamětní knihy, které prošel, ale my o nich nic nevíme, protože nebyly součástí předchozího textu. Nejsou zmíněny ani například v tabulkách mezi přílohami. Ačkoliv tedy lze tento přístup hodnotit vlastně kladně a snahu pracovat s větším souborem ocenit, působí do jisté míry spíše zmatečně.

Na závěr práce autor shrnuje dosažené výsledky a upozorňuje, že pro obšírnější poznání a dojití k obecnějším závěrům by bylo nutné projít více pamětních knih a rozšířit badatelský zájem napříč nejen vikariáty, ale třeba i diecézemi. S tímto tvrzením nezbyvá než jednoznačně souhlasit.

Součástí práce je samozřejmý seznam literatury, či pramenů, nechybí ani obrazové a tabulkové přílohy. Právě u těch tabulkových mohl autor odvést více práce. Postrádám například jasné stránkové rozdělení zápisů v jednotlivých farních kronikách podle jazyka, aby bylo jasné vidět, jak byl který zastoupen. Dále by se hodila shrnující tabulka, kam mohl autor dát všechny využitě kroniky a vypsál k nim základní zjištění, například počet autorů, časový rozsah, dochování desek, rozměry a podobně.

K obhajobě bych k diskuzi navrhl následující otázky. Co se týká frekvence a četnosti zápisů ve farních kronikách, i když se v práci uvádí, že se tento jev nedá spolehlivě vysvětlit, zajímal by mě Váš vlastní názor i na základě zkušeností při sepisování práce. Proč se domníváte, že docházelo k mezerám mezi záznamy jednotlivých autorů, případně i prodlevám jednoho autora? Jestli byly kroniky kontrolovány v rámci kanonických vizitací a od poslední vizitace nepřibyl nový zápis, podepsal se vikář znovu? Nepodařilo se dohledat nějaké další ať už negativní nebo pozitivní motivace k vedení farní kroniky jako u zmíněné první kroniky farnosti Bílá Hůrka? V některých případech je uváděno, že zkoumaná farní kronika měla svého nástupce, avšak ten není uložen v daném okresním archivu. Zkoušel jste nějakým způsobem pátrat po těchto pamětních knihách? Nedohledal jste na ně odkazy například v rámci regionálních publikací. V úvodu práce je zmíněno, že jeden z původních cílů práce měla být reflexe vztahu s patronátním úřadem na stránkách farních kronik, kterou však nakonec zápisy skoro vůbec neobsahovaly, případně by je bylo potřeba doplnit dalšími pramennými zdroji. V jakých jiných archivních fondech, případně pramenech stopovat tuto problematiku?

Diplomová práce Davida Hajse splňuje nároky kladené na tento druh práce. Autor se vypořádal s jazykově náročným typem pramene a přinesl zajímavou komparativní sondu, jež

tvoří další pomyslný kamínek v mozaice problematiky farních kronik. Výše zmíněné výtky jsou směřovány především za účelem doplnění, ucelení a vylepšení předkládaného textu, nepatří ale do kategorie zásadních. Práci doporučuji k obhajobě a hodnotím ji stupněm výborně.

Strakonice 13. 1. 2022

Mgr. et Mgr. Libor Staněk, Ph.D.